

Asia: VN/17688/2021

Työryhmän selvitysluonnos: datanhallinta-asetuksen kansallinen täytäntöönpano

Oletteko samaa mieltä datanhallinta-asetuksen sisällön kuvauksesta? Vaatiiko jokin kohta mielestänne lisää selvennystä, jotta pystytte soveltamaan datanhallinta-asetusta?

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä:

Datanhallinta-asetuksen tarkoituksena on luoda yleinen (yleissäännöstö) luottamuksellisen datan uudelleenkäytölle. EU:n yleisasetuksen tehtäväksi on asetettu edistää julkisen sektorin hallussa olevan datan uudelleenkäyttöä (s. 14). Tavoitteena on luoda yhteiset puitteet datan hallinnalle. Laajalla datan käytöllä voidaan edistää mm. innovointia ja tekoälyteknologioita.

Terveysdata:

HUS-yhtymän toiminnassa kertyy erittäin paljon arkaluonteista terveysdataa. Asetus koskee myös HUS-yhtymää ja muita terveysdataa tuottavia organisaatioita kuten hyvinvointialueita ja Helsingin kaupungin SOTE-toimintaa. On kuitenkin tärkeää, ettei tietojen turvaluokitusta turhaan laajenneta kansallisella säätelyllä sellaisille toimialoille, jossa sitä ei ole aiemminkaan todettu tarpeelliseksi ja joka kaventaisi EU-tasoista tietojen uudelleenkäyttöä.

Datanhallinta-asetus ei muuta EU:n yleisen tietosuojasetuksen eli GDPR:n tosiasiallista soveltamisalaa (§ 4). Asetuksella ei myöskään luoda velvollisuutta sallia julkisen sektorin datan uudelleen käyttöä (§ 11).

Käytännön selvennykset:

Sovellettavuuden kannalta on jonkin verran haastavaa, että selvityksessä puhutaan mm. julkisesta sektorista ja julkisen sektorin elinten käsitteistä ikään kuin rinnakkaisina käsitteinä. Asetusta tuntematta voi kysyä, tarkoitetaanko julkisilla elimillä jäsenvaltioiden tietolupaviranomaistyyppisiä toimielimiä vai onko jokainen julkisen sektorin toimija samalla myös julkisen sektorin elin (ks. taulukko s. 41–42).

Työryhmäselvityksessä (s. 16) todetaan tutkimusta harjoittavista organisaatioista, että ne “voisivat järjestäytyä julkisen sektorin elimiksi tai julkisoikeudellisiksi laitoksiksi.” Jos asetusta ei tunne, vaikuttaa epäselvältä, mitä tämä tarkoittaa. Tästä syystä tällaisia sanamuotoja voisi selkeyttää. Yleensäkin Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän asema ja velvoitteet tämäntyyppisessä luokittelussa olisi hyvä selventää ja linjata.

Tekijänoikeuksiin liittyvät säännökset kaipaavat myös selkeämpiä sanamuotoja. Vaikka työryhmäselvitys toteaa (s. 23–24), että viranomaisen, toisin sanoen julkisen sektorin elimen, ei tarvitsisi hankkia itselleen datan edelleen luovutusoikeutta, tällaisen kirjaaminen sopimukseen ja muihin kolmansia osapuolia koskeviin asiakirjoihin lienee kuitenkin tarpeen epäselvyyksien välttämiseksi.

Asiallisen soveltamisalan suhteen ohjeistuksen pitäisi olla jonkin verran tarkempaa. Lisäksi ymmärrettävyyttä voisi parantaa, jos selvitykseen lisättäisiin erilaisia käyttötapauksia eri toimialoilta. Näyttää siltä, että työryhmä on joutunut työssään pohtimaan asiallista soveltamisalaa paljonkin. Tämä näkyy siinä, että työryhmän selvitys ei kaikilta osin tuo selvää kuvaa siitä, mikä asiallinen soveltamisala lopulta on. Tämä käy esiin mm. eräistä potentiaali- ja konditionaalimuodoista soveltamisalan pohdinnassa.

Oletteko samaa mieltä nykytilan arvioinneista? Miten datanhallinta-asetus vaikuttaa toimintaanne?

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Selvityksen sivuilla 54 - 55 on viittauksi kansalliseen sääntelyyn (Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) sekä EU-terveysdata-avaruutta koskeva ehdotukseen. Todennäköisesti Euroopan terveysdata-avaruudella tulee olemaan merkittävämpi vaikutus terveysdataa tuottavien organisaatioiden toimintaan, koska sen myötä eri toimijoille tulee uusia velvoitteita ja erityissääntelyä nykyistä enemmän.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on jouduttu tottumaan tietolupaviranomaisen rooliin (keskitetty tietopiste) ja sen tuomiin haasteisiin. Samoin sosiaali- ja terveydenhuollossa on käytössä ns. tietoturvallisia käyttöympäristöjä (esim. HUS Acamedic). Lisäksi dataa Findata vastaa datan yhdistämisestä, jos data on useampien rekisterinpitäjien tuottamaa. Rakenteet, joilla pystytään tuottamaan nykyistä ajantasaisempaa dataa eri käyttötarkoituksiin, tulee edellyttämään uusia toimintamalleja ja uusien teknologioihin ja kansainvälisten standardien hyödyntämistä.

Vapaamuotoiset huomiot selvityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Datan hyötykäytön ja tietosuojan sekä tietoturvallisuuden lainsäädännöllinen kokonaisuus on moniulotteinen ja vaikeasti jäsentyvä. Olisi hyvä, jos muutamia tyypillisiä datanhallinta-asetuksen mukaisia tilanteita voitaisiin kuvata selkeämmin ja kattavammin. Esimerkiksi taulukkomuotoinen esitys voisi olla toimiva ratkaisu eri tilanteiden jäsentämisessä.

Selvityksessä on vielä paljon avoimia kohtia, joista olisi hyvä saada käsitys melko pian. Esimerkiksi keskitetyn tietopisteen toteuttamiseen liittyy vielä epävarmuutta. Vastaavalla tavalla epävarmuutta soveltamisesta sisältyy myös muihin asiasisältöihin.

On selvää, että uudet EU-säädökset ja kansallisen lisäsääntely aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista työtä ja kustannuksia kaikille tietoa tuottaville toimijoille. Erityisesti julkisen sektorin rahoituksella toimivien organisaatioiden osalta olisi tärkeää, että uudet kustannukset huomioidaan vuosittaisissa VM:n talousarvioissa ja laskelmissa.

Rotonen Mikko
HUS-Yhtymä - Konsernipalvelut